

Konklusionen for 1994 er, at nej-siden førte an det meste af tiden, selv om udviklingen i opinionstillene tydede på, at nej-bevægelsen ikke havde særlig indflydelse på folkestemningen det sidste år før folkeafstemningen. Modstanden mod en politisk og monetær union, som allerede var fremme i den norske 1972-debat, havde efter Maastricht-traktaten mere substans at rette skytset imod i 1994 end den havde i 1972, og resultatet blev et nej fra 52,2 pct. af de fremmødte.

Folkeafstemninger om EU-spørgsmål er kommet for at blive, ser det ud til, ikke kun i Danmark. Der var i den norske befolkning et flertal, fandt det+ rigtigt at afholde en folkeafstemning om spørgsmålet, og der er både blandt dem, der stemte for og dem, der stemte imod et stort flertal for, at der skal afholdes en ny folkeafstemning i en ikke alt for fjern fremtid. Vi kan altså se frem til flere analyser af de norske vælgere og deres kamp om EU-medlemskab. Og jeg tror, at de vil blive læst med samme interesse, som jeg forventer vil møde den foreliggende bog.

Karen Siune
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Staff Callewaert, Martin Munk, Morten Nørholm og Karin Anna Petersen, *Pierre Bourdieu. Centrale tekster inden for sociologi og kulturteori*, København: Akademisk Forlag, 1994, 176 s.

Pierre Bourdieu er „verdens største nulevende sociolog“ (p. 8) eller i hvert fald „den måske mest fremtrædende sociolog i hele Vesten“ (p. 10) hedder det i nærværende bog. Det har man bare ikke opdaget i Danmark endnu. Størsteparten af

Bourdieu's produktion er blevet oversat til tysk og engelsk, men han er stadig en „dark horse“ i dansk samfundsforskning. Han står forholdsvis svagt i sociologi og statskundskab, men har haft stor indflydelse indenfor fag som etnografi og pædagogik. Professor Staf Callewaert, Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik ved Københavns Universitet er imidlertid centrum for et forskermiljø med en levende Bourdieu-interesse. Det er herfra, den foreliggende Bourdieu-bog kommer.

Pierre Bourdieu. Centrale tekster inden for sociologi og kulturteori indeholder to tekster af Bourdieu, „Socialt rum og symbolsk magt“ (pp. 52-69) og „De tre former for teoretisk viden“. Herudover en indledning (pp. 9-19) af Staf Callewaert; „Det mandlige herredømme i middehavskulturen“ (pp. 20-48) som er en bearbejning af en Bourdieu-artikel; et oversat interview med Bourdieu: „I mellemtiden har jeg lært alle den sociologiske forståelses sygdomme at kende“ (pp. 111-128); samt et udskrift af den svenske Bourdieu-forsker Donald Broadys disputatsforsvar med Staf Callewaert som opponent (pp. 132-163). Endelig introduceres de forskellige tekster kort af Martin Munk, Karin Anna Petersen og Morten Nørholm.

Lad mig starte med en kritik af bogens koncept. Efter en sympatisk redegørelse for deres Bourdieu-interesse skriver udgiverne, at de har villet formidle nogle udvalgte Bourdieu-tekster på dansk. Og i sin indledning skriver Callewaert, at „ønsket er, at en bredere læserkreds også i Danmark skal kunne arbejde med disse tekster på deres eget sprog“ (p. 10). Men som sagt: I en bog på 176 sider med centrale tekster af Bourdieu, er 54 sider af manden selv!

Med mindre man da betragter doktorforsvaret, interviewet og artiklen om

Konklusionen for 1994 er, at nej-siden førte an det meste af tiden, selv om udviklingen i opinionstillene tydede på, at nej-bevægelsen ikke havde særlig indflydelse på folkestemningen det sidste år før folkeafstemningen. Modstanden mod en politisk og monetær union, som allerede var fremme i den norske 1972-debat, havde efter Maastricht-traktaten mere substans at rette skytset imod i 1994 end den havde i 1972, og resultatet blev et nej fra 52,2 pct. af de fremmødte.

Folkeafstemninger om EU-spørgsmål er kommet for at blive, ser det ud til, ikke kun i Danmark. Der var i den norske befolkning et flertal, fandt det+ rigtigt at afholde en folkeafstemning om spørgsmålet, og der er både blandt dem, der stemte for og dem, der stemte imod et stort flertal for, at der skal afholdes en ny folkeafstemning i en ikke alt for fjern fremtid. Vi kan altså se frem til flere analyser af de norske vælgere og deres kamp om EU-medlemskab. Og jeg tror, at de vil blive læst med samme interesse, som jeg forventer vil møde den foreliggende bog.

Karen Siune
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Staff Callewaert, Martin Munk, Morten Nørholm og Karin Anna Petersen, *Pierre Bourdieu. Centrale tekster inden for sociologi og kulturteori*, København: Akademisk Forlag, 1994, 176 s.

Pierre Bourdieu er „verdens største nulevende sociolog“ (p. 8) eller i hvert fald „den måske mest fremtrædende sociolog i hele Vesten“ (p. 10) hedder det i nærværende bog. Det har man bare ikke opdaget i Danmark endnu. Størsteparten af

Bourdieu's produktion er blevet oversat til tysk og engelsk, men han er stadig en „dark horse“ i dansk samfundsforskning. Han står forholdsvis svagt i sociologi og statskundskab, men har haft stor indflydelse indenfor fag som etnografi og pædagogik. Professor Staf Callewaert, Institut for Filosofi, Pædagogik og Retorik ved Københavns Universitet er imidlertid centrum for et forskermiljø med en levende Bourdieu-interesse. Det er herfra, den foreliggende Bourdieu-bog kommer.

Pierre Bourdieu. Centrale tekster inden for sociologi og kulturteori indeholder to tekster af Bourdieu, „Socialt rum og symbolsk magt“ (pp. 52-69) og „De tre former for teoretisk viden“. Herudover en indledning (pp. 9-19) af Staf Callewaert; „Det mandlige herredømme i middehavskulturen“ (pp. 20-48) som er en bearbejning af en Bourdieu-artikel; et oversat interview med Bourdieu: „I mellemtiden har jeg lært alle den sociologiske forståelses sygdomme at kende“ (pp. 111-128); samt et udskrift af den svenske Bourdieu-forsker Donald Broadys disputatsforsvar med Staf Callewaert som opponent (pp. 132-163). Endelig introduceres de forskellige tekster kort af Martin Munk, Karin Anna Petersen og Morten Nørholm.

Lad mig starte med en kritik af bogens koncept. Efter en sympatisk redegørelse for deres Bourdieu-interesse skriver udgiverne, at de har villet formidle nogle udvalgte Bourdieu-tekster på dansk. Og i sin indledning skriver Callewaert, at „ønsket er, at en bredere læserkreds også i Danmark skal kunne arbejde med disse tekster på deres eget sprog“ (p. 10). Men som sagt: I en bog på 176 sider med centrale tekster af Bourdieu, er 54 sider af manden selv!

Med mindre man da betragter doktorforsvaret, interviewet og artiklen om

middelhavskulturen som centrale tekster om Bourdieu. Men det kan udgiverne næppe mene: Artiklen om middelhavskulturen kaldes en „resumerende fortolkning og mindre kommentarer“, men hvis man ikke kender originalen, er det helt uklart, hvor Bourdieu-resumeet ender, og hvor tolkning og kommentarer begynder. Fortolkende resumeer er en meget tvivlsom genre! Og meningsudvekslingerne mellem de to eksperter under disputatsforsvaret i Stockholm virker på en læser, som ikke kender miljøet, som en kende indforstået, både fagligt og personligt set.

Bogen er altså ikke imødekommende overfor en begyndende, bredere Bourdieu-interesse. Den dokumenterer nogle relativt indforståede aktiviteter i et Bourdieu-miljø, men det er hverken en bog med centrale, kommenterede tekster af Bourdieu, eller en introduktionsbog til Bourdieu. Bourdieu-teksten „De tre former for teoretisk viden“ er i passager ekstremt krævede, på kanten af det ulæselige.

Lad os nu se på, hvad man trods alt får for pengene. Man får blandt andet en udmærket indledning af Callewaert, den lille glimrende artikel „Socialt rum og symbolsk magt“ og et interessant interview med Bourdieu, som tilsammen formidler nogle centrale træk i Bourdieus tænkning: Blandt ikke-kendere er Bourdieu dels kendt for en selvrefleksiv, praksis-orienteret sociologi, som stiller sig mellem objektivistiske og subjektivistiske ansatser. Dels er han kendt for at insistere på en fornyelse af teorier om social ulighed. I artiklen „Socialt rum og symbolsk magt“ kæder Bourdieu de to nævnte aspekter sammen.

Hvis man som Durkheim behandler sociale fænomener som ting, udelader man ifølge Bourdieu „alt det, der tilskrives det faktum, at de er objekter for erkendelse - eller miskendelse - med social eksistens“

(p. 53). Omvendt accepterer subjektivist „den sociale virkelighed“ for den pålydende værdi, den har for agenterne. Bourdieu plæderer for en relationel tænkemåde som det bevaringsværdige i sociologiens objektivistiske moment: Agenterne er indkrevet i sociale relationer, i en slags magt-dialektik. For eksempel skal hans analyse af dominante klassers livsstil læses „som en analyse af måden, hvorpå de skal ses som positioner i rummet af magtpositioner“ (p. 55-56).

Men disse relationer mellem positioner befinder sig ikke „Durkheimiansk“ uden for agenterne. Tværtimod: De findes som delvis ubevidste dispositioner, som er „indskrevet i kroppene eller, mere præcist, i forholdene til kroppen, til sprog, og til tid“ (57), i en *habitus*. Kort sagt: Strukturene er indskrevet i agenterne; de har igen realitet uden agenter; og de viser sig i den sociale praksis, uden at agenterne ved det. Det er sociologiens opgave at undersøge denne sociale praksis, og det kan kun gøres ved at undersøge hvad sociale agenter faktisk siger og gør - uden at tage, hvad de siger og gør, for pålydende.

Af interviewet fremgår noget karakteristisk for Bourdieu - i stærk kontrast til andre teorikoryfæer som Habermas, Giddens og Luhmann: Hans teoretiske refleksioner forbindes hele tiden med empirisk forskning. Han interviewer, observerer, uddeler spørgeskemaer, laver faktoranalyser etc. Man han gør det induktivt og med stor skepsis over for alle „for-konstruerede objekter“. „Mange af de instrumenter, som anvendes i konstruktionen af den sociale virkelighed (såsom erhvervs-kategorier, aldersgrupper osv.) er bureaukratiske kategorier, som ingen har tænkt igennem“ (p. 114). I denne forbindelse er Bourdieu uhyre selvbevidst om forskerens egen *habitus*. For Bourdieu er

forskerens forsøg på selviagttagelse af sin habitus og position i de socio-kulturelle magtrelationer en absolut uundværlig del af forskerens praksis. Forskning er, som enhver anden social aktivitet, en habitusbestemt praksis.

Niels Mortensen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Lars Bo Kaspersen, *Anthony Giddens - Introduktion til en samfundsteoretiker*, København: Hans Reitzel, 1995, 221 s.

Lars Bo Kaspersen har skrevet en god bog om Anthony Giddens, som jeg ikke vil tøve med at anbefale studerende og andre, der måtte ønske en kompetent introduktion til det enorme forfatterskab, der er tale om. Giddens har de sidste 25 år skrevet mindst en bog om året suppleret af i alt et par hundrede artikler, hvortil kommer anmeldelser af det meste af den nyere, betydningsfulde sociologiske faglitteratur. Velkendte er her de gode historier om, hvorledes Giddens får afviklet endnu et manuskript i British Airways' maskinen over Atlanten, ligesom flere af bøgerne angiveligt skulle være blevet til direkte efter diktafon. De, der har overværet en af Giddens' brillante forelæsnings, der altid afvikles *uden* manuskript, kan bekræfte, at det ikke er umuligt.

Lars Bo Kaspersens bog rummer dels og især en tekstnær gennemgang af centrale bidrag i Giddens' produktion, et interview med samme Giddens om dennes syn på aktuelle samfundsmæssige udviklingstendenser og endelig et afsluttende kapitel viet Lars Bo Kaspersens egne kritiske synspunkter på Giddens' samfunds-

tænkning. Værkgennemgangen er disponeret så nogenlunde i overensstemmelse med udviklingen i forfatterskabet. Det vil sige først en gennemgang af Giddens' studier og kritik af klassikerne: Marx, Weber, Durkheim, Simmel og dernæst af de moderne klassikere: Merton, Goffman, Garfinkel, Habermas blandt mange andre, idet Giddens praktisk talt ikke lader noget betydningsfuldt bidrag i dette århundredes sociologi eller for den sags skyld socialantropologi eller samfundsfilosofi uomtalt. Prisen herfor er, at der hos Giddens og i Lars Bo Kaspersens værk gennemgang drages *meget* hurtige konklusioner om dette eller hint faglige bidrags kærneproblematik; hvor det hører hjemme teorihistorisk og hvilke problemer, der henstår uindløste heri. Giddens får eksempelvis - og (for) loyalt gengivet af Lars Bo Kaspersen - uden de store nuancer gjort Durkheim, Spencer, socialantropologerne Radcliffe-Brown og Malinowski og hertil Parsons og Merton til ét og det samme: bevidstløs funktionalisme. Ligeså volder det heller ikke Giddens problemer at få bragt Saussure, Levi-Strauss, Foucault og Althusser på samme formel: en næsten lige så galt afmarcheret strukturalisme. Som læser *for* nemmer man, at også Lars Bo Kaspersen finder disse hurtige slutninger problematiske, men han tøjler sin kritik og stillingtagen - indtil videre.

De følgende kapitler er dernæst i tur og orden viet en gennemgang af Giddens' „strukturesteori“, statsanalyse og modernitetsanalyse. Det er i hovedværket *The Constitution of Society* fra 1984, at Giddens forsøger en løsning på de problemer, der ifølge hans opfattelse står uindløste i henholdsvis „funktionalismen“, „strukturalismen“, „handlingssociologien“ (fra Weber over etnometodologien til den symbolske interaktio-